

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/18 Fall 2016, p. 43-56

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9955>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 08.09.2016

✓ Accepted/Kabul: 30.11.2016

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Mehmet KÖÇER – Yrd. Doç. Dr. Barış ÇİFTÇİ

This article was checked by iThenticate.

ILICA ŞEHALESİ (KASTAMONU-PINARBAŞI)*

Asım ÇOBAN** - Duran AYDINÖZÜ***

ÖZET

Türkiye'nin jeomorfolojik yapı kaynaklı sahip olduğu doğal zenginliklerden birisi de şelaleleridir. Günümüzde turizmin hedef alanları giderek değişmekte, deniz-kum-güneş üçlüsü yanında doğa ve kültürel değerlere yönelik ilgi her geçen gün daha da artmaktadır. Bu durumda turizm sektöründen beklenen faydanın sağlanabilmesi için ülkemizin sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin güncellenmesi, gerekli tanıtımın yapılabilmesi büyük önem taşımaktadır. Sahip olduğu doğal zenginlikleri henüz yeteri kadar değerlendirme imkânı bulamamış olan ülkemizin doğa harikası güzelliklerinin literatüre kazandırılması da ayrı bir sorumluluk oluşturmaktadır.

Araştırmamızın konusunu oluşturan Ilica şelalesi Kastamonu İlinin Pınarbaşı ilçesine bağlı Ilica köyünde bulunmaktadır. Pınarbaşı ilçesine uzaklığı 11 km olup, Kastamonu İl merkezine uzaklığı ise 91 km dir. Horma kanyonunun dik yamaçlarından doğan Ilica şelalesi sularını 10 m yükseklikten tabanda oluşturduğu geniş bir doğal göle boşaltmakta olup, etrafı ise gür nemli orman formasyonu ile kaplı bulunmaktadır. Küre dağları milli parkının hemen yanı başında bulunan Ilica şelalesinin bulunduğu saha doğal oluşuklar bakımından oldukça zengin olup, doğa turizmi açısından her birisi ayrı bir değer olan Valla kanyonu, Çatak kanyonu, Horma kanyonu ve Ilgarini mağarası gibi doğa harikaları da burada yer almaktadır. Ayrıca sahada Küre dağları milli parkının yer alması da sahaya ayrı bir önem kazandırmakta, çok farklı turizm aktiviteleri için uygun bir saha konumuna taşımaktadır. Ilica şelalesi daha çok yakın çevreden gelen ziyaretçileri ağırlamakta, konaklama amacıyla da ahşap malzemeden yapılmış 14 adet bungalow tipi barınaklarda 56 adet yatakla hizmet veren bir tesise sahip bulunmaktadır. Bu doğa harikası şelaleyle birlikte yakın çevresinde yer alan Valla kanyonu, Çatak kanyonu, Horma kanyonu ve Ilgarini mağarasının tanıtılmasıyla birlikte sahanın ekoturizmin çok önemli hedeflerinden biri konumuna geleceği, yeterli alt yapı çalışmalarını takiben de çok ciddi yoğunlukta ziyaretçi çekeceğini düşünmekteyiz.

* Bu çalışma Amasya Üniversitesi tarafından BAP projesi olarak desteklenmiştir.

** Doç. Dr. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, El-mek: asim.coban@amasya.edu.tr

*** Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, El-mek: daydinozu@kastamonu.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Kastamonu, Pınarbaşı, Şelale, Ilıca Şelalesi

ILICA WATERFALL (KASTAMONU-PINARBAŞI)

ABSTRACT

One of the natural richnesses of Turkey with geomorphological structures are the waterfalls. in Turkey. Today the target areas of the tourism is changing and the interest to the natural and cultural sites besides sea-sand-sun has been increasing. In such a case, it is important to introduce our natural and cultural sources to the world of tourism in order to get the expected financial benefit. Furthermore, it is a responsibility to include these natural beauties to the literature as Turkey has not succeeded it yet.

The research area, the Ilıca waterfall, is situated in Ilıca village near Pınarbaşı town of Kastamonu. The distance of the waterfall from Pınarbaşı town is 11 kms and from Kastamonu, it is 91 kms. The waterfall starts at the steep slides of the Horma canyon and pours its water into the large natural lake with a 10 meters deep and its surroundings are covered with rich moistrious forest formation. The area where the Ilıca waterfall is situated is near the Küre mountains national Park and the area has also other natural tourism spots with different values such as the Valla canyon, the Çatak canyon, the Horma canyon and the Ilgarini cave. Moreover, the presence of the Küre mountains natural park in the area gives an advantage to the area for the different tourism activities. The Ilıca waterfall welcomes the guests coming from the nearby towns and it provides a building with 56 beds and it has 14 bongolow type wooden houses. We believe that it appeals a great number of visitors when its infro- structure finishes and it becomes a target of ecotourism when it is introduced to the public with Valla canyon, Horma canyon, Çatak canyon and Ilgarini cave.

STRUCTURED ABSTRACT

The target of the tourism has changed in today's world. People are seeking for different destinations leaving their classical tourism habits. Nowadays, people prefer to visit the places that have cultural values and natural reserves. Our country has rich potential regarding to its natural beauties and values for cultural purposes. Waterfalls are one of the important sources of a country to be evaluated as a source of tourism. One of the waterfalls with high, young curves in Turkey is the Ilıca Waterfall located in Pınarbaşı town of Kastamonu.

The Ilıca Waterfall is 91 km away from Kastamonu and 11 km away from Pınarbaşı town. It originates from the steep slopes of Horma canyon and pours its water from 10 m high into the lake. The surrounding of the waterfall is rich in humid forest with rich ground covered with grass and bushes. It is located near the Çatak canyon, the Valla canyon, the Ilgarini cave and the Küre Mountains National Park. There are 14 wooden houses

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/ 18 Fall 2016

in bungalow type with 56 beds in the area for the accommodation of the visitors.

The İlca Waterfall formed from the steep slopes of Horma canyon pours its water in to Zara stream which flows through the canyon. The Zara stream flowing through the Valla canyon pours its water into the Blacksea in Cide town. The waterfall is never disappointed its visitors although its fowrate decreases during the summer time. The area located in the inner part of the Blacksea region is rich in natural cavities and it becomes an echo-tourism area with Horma, Çatak and Valla canyons.

The climate of the region located in the inner part of the Blacksea region shows a transition climate between the Blacksea climate and Middle Anatolia terrestrial climate. The winters in Pınarbaşı with the altitude 650m from the sea level is long and severely cold. The average rain in the area is around 430 mm and is seen in May and June and the most heavy rain is seen in August. The waterfall area is mostly visited in the period when the annual rain average in the spring with % 34,2 and with % 28 in the summer.

The occurrence of the area was completed in the neogen period. The area known as "Daday-Azdavay" massive in the Turkish geology provides graywackes with mikaşist, granath amfibol, fillit, kuvars şist ile metakarbonat the permien old breaks. The area also consists of kretase, gre, kumlu killi şistler, gremsi kalker, marn and tüflü.

The soil in the area where the İlca watefall is located is generally brown forest soil. These brown forest soil structure distributed in humid regions in the Zonal soils is divided into two branches in the south and north of Küre town. The brown forest soil in the east-west direction reaches Cide in the north and Pınarbaşı in the south. The blacky brown forest soil without soluble minerals is also seen in the area. In the area, yellowish reddish podzolic soil is also seen .

The area where the waterfall located is rich with forest in moisture and it also has trees that lose their leaves during the winter time and the ground is covered with grass and bushes. At each level, the landscape looks like a tropical scenery with its rich flora and it gives a beauty to the surroundings. The types of trees in the area are (fagusorientalis), (pinusnigra), (pinus silvestris), (acercampestre, A. Platanoides, A.hyrcaum), (alnusglutinosa), (carpinusbetulus), (ulmusglabra) and (tiliarubra, t.caucasica). Besides these trees, the bush formation consists of (cornus mas, c.sanguinea), (crataegusmonogyna), (daphnepontica), (pyracanthacoccinea), (rhuscoriaria), (sambucusnigra) the (euonymuslatifolia) .

The İlca waterfall gives an economical value to its surrounding. The traditional life style of the people, the traditional wooden houses and preserverance of the natural beauty in the area give a different meaning as the roads that lead to the area is not completed. The other natural sources in the area such as Valla, Horma and Çatak canyons, Ilgarini cave and Küre Mountains national Park provides the area different importance. With the study carried on, the value of the area will be increased.

Turkish Studies

Result and recommendations:

Many amateur researchers who are interested in nature have written some articles as trip notes about the waterfall located in Kastamonu, Pınarbaşı town. The first scientific study was carried on by us under the "Scientific Research Project" and the studies were conducted in a sheduale. The study aimed to introduce the natural values, to add them in to the literature and to get some economical profit. In the study, the occurance of the waterfall, the features around it were investigated in detail. It was seen that the waterfall itself and the other natural values around it were beneficial to the area where they were located. However, using such areas for economical purposes sometimes causes some ecological deformation. Such a design ignoring the total planning has a negative effect on the natural sources. The introduction, design, infrastructure and superstructure in the area should be considered with the worry about the ecological and geomorphological heritages and their sustainability (Bulut, 2010:13). The steps are given below to convert the area into economical benefits :

- a) The waterfall and its environment should be taken into the Küre Mountains National Park, and included into geological and hydrological heritage.
- b) The main roads should be asphalted and repaired that lead to the waterfall to make the trip easy and safe.
- c) The pathways in the project that connect the canyons to the waterfall should be completed in the shortest time.
- d) The capacity of the accommodation should be increased and the traditional values should be protected besides the quality of the given service.
- e) The natural landscape should be protected in the region and the materials needed shoulnd not be obtained from the flora.
- f) The wild life in the region should be taken under protection and hunting should be restricted.
- g) The advertisement of the waterfall should be made by using various methods and tour operators should be informed about the natural beauty of the region at a desired level.
- h) The signs should be placed on the high-way leading to the waterfall and the brouchers should be published about the waterfall and given to the visitors that visitors in the tourist information offices in the nearby cities.
- i) The production of the souvenirs about the waterfall should be supported, the local goverments should contribute the introduction of the waterfall in local and national media.
- j) Entrance fee should be taken from the visitors to provide the security and to form a kind of fund for the expences such as the repairment of the area.

Keywords: Kastamonu, Pınarbaşı, Waterfall, the Ilıca Waterfall

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/ 18 Fall 2016

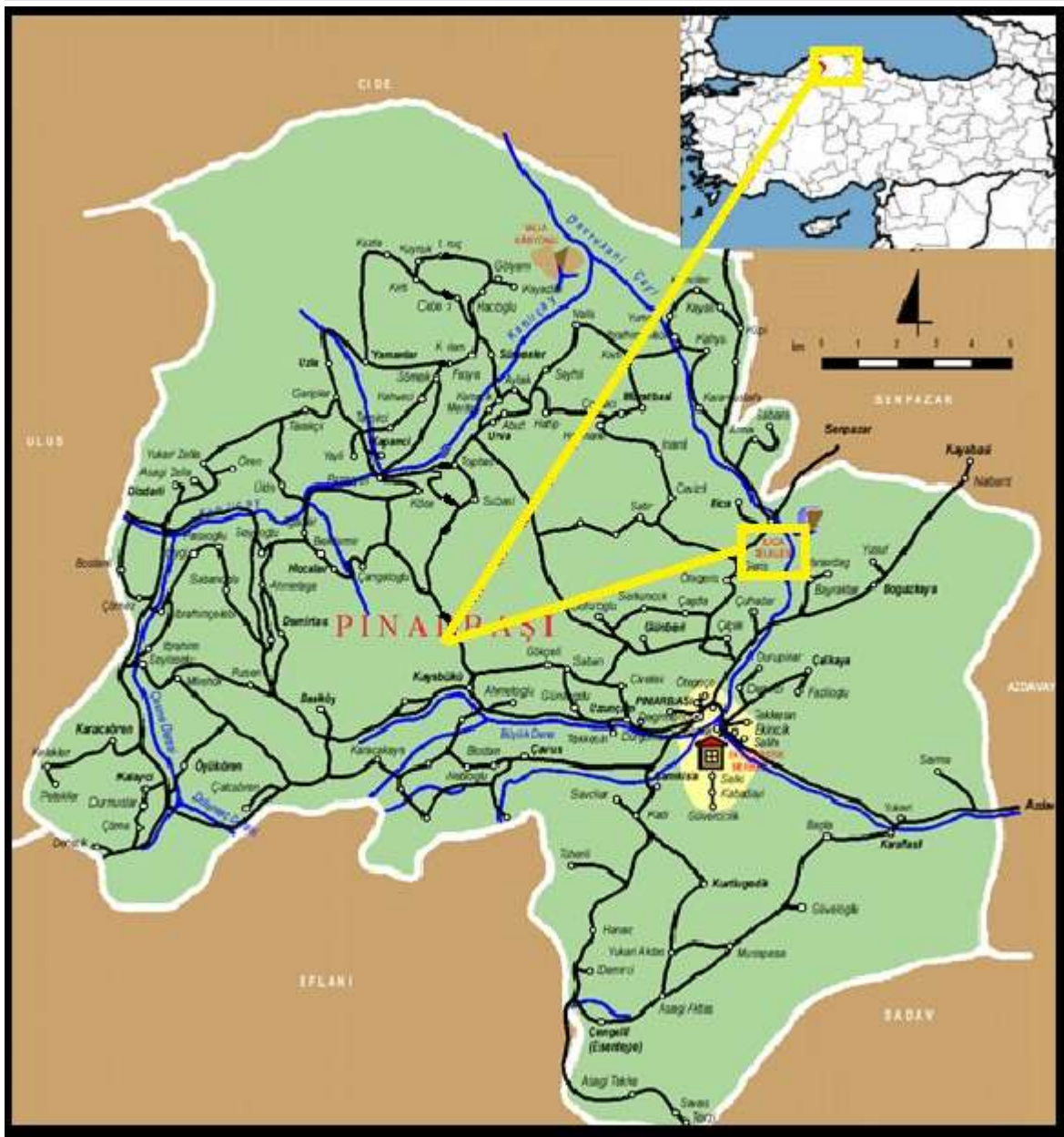
Giriş:

Dünyada nüfusun giderek artmasının yanında, kırsal nüfus oranı giderek azalmakta, dünya nüfusunun büyük bir bölümü şehirlerde toplanmaktadır. Nüfusun şehirlerde toplanması bir taraftan aşırı kalabalık şehir yerleşmelerinin ortaya çıkmasına yol açarken, diğer taraftan da başta trafik kaynaklı sorunlar olmak üzere insanları rahatsız eden birçok beşeri sorun ortaya çıkmaktadır. Geçmişte kırsal kimlikli nüfusta çok yoğun olarak görülen şehir özlemi, sanayileşmenin beraberinde getirdiği kalabalık şehirlerde yaşayan insanlarda yerini, doğal sahalara duyulan özleme bırakmıştır. Bu sebeptendir ki günümüzde insanlar doğal ortamın tahrip edilmemiş tabii güzelliklerini yerinde görmeyi, tatillerini daha çok doğayla baş başa geçirmeyi öncelikle tercih eder konuma gelmişlerdir. İnsanları kendine çeken doğal yaşam kaynakları her geçen yıl daha fazla ilgi görmekte, daha fazla sayıda ziyaretçinin uğrak alanları konumuna gelmektedir. Çevrenin doğal çekiciliklerinin başında tereddütsüz şelaleler gelmektedir. Bununla beraber hidrolojik varlıklar, ormanlar, yaban hayatının zengin olduğu alanlar, mağaralar, dış etkenlere bağlı olarak oluşan çeşitli oluşuklar, volkanik şekiller ve çeşitli kaya formasyonları gibi litolojik varlıklar insanların günümüzde en fazla ilgi duydukları doğal rezervler olarak bilinirler.

Yakın bir zamana kadar şehirler çekicilik oluştururken, günümüzde ekonomik durumu yeterli olan aileler özellikle şehirlere yakın ancak, şehrin dışında doğal ortamla baş başa olan sahalarda modern yaşam alanları oluşturmakta, kalabalık şehir ortamına sakin doğayı tercih etmektedir. Doğal ortamda devamlı yerleşmeler oluşturmak için öncelikle tercih edilen alanların başında su kaynakları başlı başına bir cazibe merkezi oluşturmakta, insanlığa sağlıklı bir yaşam yanında dinlenmeye ve huzur bulmaya neden olmaktadır. Bu bakımdan şüphesiz ki oluşturdukları ambiyansla su ortamları içinde insanı rahatlatıp dinlendiren şelale ve benzeri oluşumlar insanoğlu için önemli doğal yaşam mekânları içerisinde (Koday ve Demir, 2011: s. 290).

Akarsu yatağı üzerinde oluşan düşey atımlı bir eğim kırıklığına başlı olarak ortaya çıkan yükselti farkına bağlı suların yüksekten dökülmesi olarak bilinen şelalelerle ilgili ülkemizde farklı yerel tanımlamalar da yapılmaktadır. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde şelale için çavlan, şarlayık, gürleyik, gürlevik, çağlak, su düşen, su uçu gibi birçok kelimeyle tanımlama yapılmaktadır. Daha çok kabul gören çağlayan ve şelale tanımlamaları içinde ise daha fazla su akışına sahip olanlar şelale olarak bilinirler.

Bu çalışmanın amacı öncelikle ülkemizin doğal kaynakları arasında yer almayan Kastamonu ilinin Pınarbaşı ilçesi yakınlarında bulunan İlca şelalesini literatüre kazandırmak, tarım potansiyeli sınırlı olan bu yöremizin ekonomisine bir nebze de olsa katkı sağlayabilmektir. Çevresinde bulunan çok zengin doğal varlıklarla birlikte yöreyi Türkiye'nin önemli ekoturizm alanı konumuna kavuşturabilmektir. Çünkü ekoturizm çevreyle barışık, çevre dostu ve yöre halkına fayda sağlayan bir turizm şeklidir. Tüm bu faaliyetler yapılırken çevrenin ve doğal kaynakların korunması ve zara verecek yöntemlerden de kaçınılması gerekmektedir (Kaya, Şimşek ve Akış, 2015: 541). Yörede bulunan Küre Dağları Milli Parkı, Valla kanyonu, Çatak kanyonu, Horma kanyonu ve Ilgarini mağarası gibi her biri gerçek anlamda doğa harikası olan varlıklarımızın tanıtımına yardımcı olmak ve bütün bu doğal varlıkların tamamını kapsayan yerli ve yabancı ziyaretçiler için bir paket tur odağının ortaya çıkmasına çaba sarf etmektir.

Şekil: 1 Çalışma Sahasının Lokasyonu.

Araştırmanın konu belirleme safhasında literatür taranmış, Ilıca şalesinin bir bilimsel perspektiften bakılarak hazırlanmış bir kaynağa rastlanılmamıştır. Araştırma sahasına farklı zamanlarda gidilerek şelalenin yanında, sahanın doğal ortam özellikleri ayrıntılı bir gözlem sonucunda belirlenmiştir. Çevrede bulunan bitki formasyonlarından yetişme koşulları dikkate alınarak farklı yerlerden bitki numuneleri toplanmış, teşhisleri yapılarak doğal bitki dağılışı ortaya konulmuştur.

Coğrafi Konum:

Pınarbaşı'nın doğusunda Azdavay ilçesi, batısında Bartın ili Ulus ilçesi, kuzeyinde Cide ilçesi, kuzeydoğusunda Şenpazar ilçesi, güneyinde ise Daday ilçesi ve Karabük ili

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/ 18 Fall 2016

Eflani ilçeleri ile çevrilidir (Şekil: 1). Pınarbaşı; zümrüt yeşili ormanları, eşi bulunmaz kanyonları ve mağaraları, ahşap evleri, şirin köyleri ve geleneksel yaşam tarzı ile Anadolu'nun Kuzeyinde, Küre Dağlarının ise güney kesiminde yer alır. (33° 07'E, 41° 36'N) Yüzölçümü 571 km², rakımı 650m'dir. İlçe dağlık engebeli bir araziye sahiptir. Dağlar arasında kalan vadiler küçük plato düzlükleri ile Zara Çayı'nın vadi tabanı ekonomik faaliyet için uygun olmasının yanında, önemli bir yerleşim alanıdır. Başlıca dağları; Kurtgirmez Dağı 1338 m, Büyük Dağı 1151 m, Gavurharman Dağı 1136 m. yüksekliğe sahiptir. Önemli akarsuyu Zara Çayıdır. Çavuş köyü hudutları içinden doğan bu çay, güneyden kuzeye akarak Ilica köyünde Devrekani Çayı ile birleşir. İnceleme alanının İklimi, Karadeniz iklimi ile kara iklimi arasında geçiş iklim tipindedir. Kışlar uzun ve soğuk geçer yazlar kısa ve sıcaktır. İlçe orman bakımından oldukça zengin olup, yörenin %63'ü ormanla kaplıdır. Yükseklerde iğne yapraklı ağaçlar yaygın olup, alçak kesimlerde çayır ve makiye benzer bitki örtüsü hâkimdir.

Türkiye'deki en ünlü şelalelerden biri olan Ilica, aslında çok yüksek bir şelale değildir. Ancak görünümü ve oluşturduğu muhteşem göletle zihinlere kazınmıştır. Horma Kanyonu'nun dik ve yüksek duvarlarından ansızın ortaya çıkıp, on metre yükseklikten doğal havuz niteliğindeki bir gölete dökülen şelalenin çevresi zengin bir bitki örtüsüyle sarmalanmıştır. Özellikle gölet kıyısındaki plaj görünümü küçük kumsalı, yaz aylarında yüzmek isteyenlerle dolup taşmakta, çevredeki yemyeşil doku ise ziyaretçilere emsalsiz bir piknik fırsatı sunmaktadır. Doğaseverler, Küre Dağları Milli Parkı sınırları içinde kalan bu bölgede kanyonu yukarıdan seyreden patikalarda yürüyüş yaparak, şelaleyi tepelerden fotoğraflayabilme imkânı da bulabilmektedirler. Şelale Kastamonu ili, Pınarbaşı ilçesi Ilica köyü sınırları içinde yer almaktadır. Ilica Şelalesi, sık bitki örtüsüyle dört kilometrelik Horma Kanyonu'ndan gelen Zara Çayı üzerinde bulunmaktadır. Şelaleye Pınarbaşı ilçe merkezine 11 kilometre uzaklıktaki Ilica köyünden on dakikalık bir yürüyüşle ulaşılmaktadır. Şelaleden akmakta olan sular köy içerisinde Devrekani Çayı ile birleşen Zara Çayı yoluyla Valla Kanyonu içinden geçerek Karadeniz'e taşınmaktadır. Dağdan döküldüğü noktada ikiye ayrılan sular, şelalenin "çift başlı" olarak nitelendirilmesine de yol açmıştır.

Çalışma sahasının jeolojik özellikleri:

Çalışma sahası genel olarak neozoik döneme ait oluşuklar meydana getirmektedir (Ketin, 1962 1:500.000 ölçekli Türkiye Jeoloji haritası Sinop paftası). Türkiye jeolojisinde "Daday-Azdavay" masifi olarak bilinen sahanın kayaçlarını granatlı mikaşist, granatlı amfibolit, fillit, kuvars şist/ kuvarsit, metakarbonat ve permien yaşlı kayaçlar oluşturmaktadır (İl Ç. O. Md, 2010: s, 7). Daday-Azdavay masifi progresif olarak deforme olmuş kıtasal kabuk ve ofiolit dilimleri ile kıta yokuşunda eş zamanlı olarak çökelen kretase flişinden oluşur (Şengün ve diğ, 1990: s, 1).

Kastamonu il arazisinin kuzeyini oluşturan ve Daday-Azdavay masifinden meydana gelen kuzey kesimleri malm öncesinde evrimini tamamlamış kıtasal ve okyanusal toplulukların bir araya gelmesiyle oluşan eski bir temel üzerinde gelişmiş Malm-Eosen yaşlı çökel dizisinden oluşur. Kastamonu havzası geç Kretase- Eosen yaşlı volkanik, volkanojenik birimler ile Eosen-Oligosen-Miyosen yaşlı, sığ denizel-karasal çökellerden oluşan, kaya türü özellikleri bakımından da yayönü havzası karakterindedir. Bölge bu tektonik yapısını Pontid ve Sakarya kıtaları arasında yer alan okyanusun orta-geç Eosende kapanması sonucunda kazanmıştır.

Pınarbaşı ve Ilica şelalesinin de içinde bulunduğu alan kretase, gre, kumlu killi şistler, gremsi kalker, marn ve tüflü araziden oluşmaktadır. İnceleme sahasının güneydoğu kesimi ise jura, lias ve jura- kretase – şistler, kuvarsit, gremsi kalkerlerden; güneyinde kalan kesim ise Eosen- kalker, gre, kumlu şistler ve andezitten oluşmaktadır (K.İ.B 1972: s,5).

Araştırma sahasında bulunan ve her biri ekoturizm için birer değer olan Valla, Horma ve Çatak kanyonlarının yanında, Ilgarini mağarasının da yer alması sahanın genellikle kretase yaşlı

kalkerlerin geniş yer tutmakta olduğunun da ayrı bir tezahürü olarak ifade edilebilir. Tektonik etkinliğin yoğun olduğu bir evrim süreci geçiren bölgede, Paleotektonik ve Neotektonik dönemine ait deformasyonlar gelişmiştir (İl Ç. O. Md, 1990: s, 7).

Ilıca Şelalesinin Oluşumu ve Fiziki Özellikleri:

Horma kanyonunun yüksek ve dik yamaçlarından doğan Ilıca şelalesinin sularını kanyonun içinden gelen Zara çayı drene eder. Horma kanyonundan gelen Zara çayı Ilıca köyünde Devrekâni çayı ile birleşerek Valla kanyonunu oluşturarak sularını Cide ilçesinden Karadeniz'e boşaltır. Doğal oluşumlarının yanında farklı yükseklikten, farklı miktarlarda suyun yüksekten dökülmesiyle oluşan şelaleler özellikle günümüzde ekoturizm değeri giderek artan oluşuklardır. Farklı yükseklikten su düşüşleri olarak tanınan çağlayanların oluşumları birbirinden farklı olabilmektedir. Bazıları birçok özel koşulun bir araya gelmesiyle oluşmuş ender bir yer şeklidir. Bunların görselliği yanında ender yer şekli olmasıyla turizmde ayrı bir önemi bulunmaktadır (Doğaner, 2001: s,98). Paleotektonik yaşlı Daday-Azdavay masifinde neotektonikte yaşanan yan basınçlar bağlantılı yükselme ve kıvrılmalar sonrasında doğu-batı doğrultusunda uzanan genç kıvrımların oluşması araştırma sahasının topografyasının şekillenmesine yol açmıştır. Sahada özellikle kretase yaşlı kalkerlerin geniş yer tutmasına bağlı olarak da karst topografyasına ait oluşuklar yaygın olarak bulunmaktadır. Sahada oluşan Valla, Çatak, Horma gibi kanyonların yanında Ilgarini mağarası da kalker bünyeye ilgili ekoturizmin çok önemli değerleri arasında yer almaktadır. Kalker bünyede yer altı sularının zamanla yüzeye çıkmalarıyla oluşan karstik kaynaklara dâhil edilebilecek olan bir su çıkışı da Horma kanyonunun dik yamaçlarında gerçekleşmiştir. Horma kanyonunun kuzeye bakan yamacında aniden ortaya çıkan Ilıca şelalesi 10 m yi aşan bir yükseltiden dökülmekte, döküldüğü yerde oluşan dev kazanında biriken sular doğal göle dönüşmektedir (Resim: 1).

Resim: 1 Ilıca Şelalesi (www.ufukakkus.com).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/ 18 Fall 2016

Hidrolojik özellikler:

Horma kanyonunun bittiği yerde kanyonun yamacında ortaya çıkan ve sularını 10 m yüksekten boşaltan Ilica şelalesinin suları kanyon içinde akmakta olan Zara çayına dökülmektedir. Zara çayı ise Ilica köyünde Devrekâni çayına katılmaktadır. Küre dağlarının eteklerinde birçok derenin sularının toplanmasıyla Devrekâni ilçesinin kuzeyinden doğan ve batıya doğru akan Devrekâni çayı araştırma sahası ve yakın çevresinin en önemli akarsuyudur (Resim: 2). Devrekâni ilçesinin kuzeyinden batıya doğru küçük menderesler çizerek akan Devrekâni çayı Seydiler çevresinden birçok çayın sularını toplayarak Kasım köyü önünde Azdavay'a doğru kuzeye yönelir. Daha sonra önce batıya, daha sonra sert dirseklerle tekrar kuzeye yönelen çay Ilica köyünden sonra da kuzeybatıya yönelir. Kıvrımlar oluşturarak akan Devrekâni çayı Cide ilçesinin batısında Irmak köyü yakınından Karadeniz'e ulaşır. Cürümören'de ölçülen yıllık ortalama akım değeri 4 m³/sn olan Devrekâni çayı en fazla suyu sonbahar ve kış döneminde taşır. Yaz döneminde havzanın iklim şartlarına göre sularında önemli ölçüde çekilme gözlenen Devrekâni çayı Anadolu'nun büyük bir bölümündeki dere ve çaylarda olduğu gibi yaz aylarında tamamen de çekilmez (O. ve Su İşl Bak. Kastamonu Gelişim Raporu, 2014: s,4).

Ilica şelalesinin akım miktarı sonbahar ve kış döneminde yükselirken, yaz devresinde akım değeri azalır. Ancak en yağışsız dönemde bile şelalenin suları ekoturizm adına şelaleye kadar gelenleri hayal kırıklığına uğratmayacak düzeyde akmaya devam etmektedir. Şelalenin önünde oluşmuş bulunan göl alanında sular yeşil görüntü oluşturmakta, çevresinde bulunan zengin bitki varlığıyla da adeta tropik bir ortam hissi oluşturmaktadır.

Resim: 2 Devrekâni Çayının Ağustos Ayı Görüntüsü.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/ 18 Fall 2016

Sahanın İklim özellikleri:

Batı Karadeniz Bölümünün iç kesimlerinde genç kıvrımlardan meydana gelen topografyada yer alan sahada görülen iklim Karadeniz iklimi ile İç Anadolu karasal iklimi arasında geçiş tipi olarak nitelendirilir. Kastamonu'nun 92 km kuzeybatısında bulunan Pınarbaşı ilçesinin rakım değeri 650 m. olup ilçe genel anlamda Küre dağlarının güney kesiminde kurulmuştur. İlçede kışlar uzun süreli ve soğuk geçerken, yazlar süre olarak daha kısa ancak sıcak geçmektedir. Kışlar soğuk geçmesine rağmen sadece ocak ayının ortalama sıcaklığı 0°C nin altındadır. Diğer soğuk ayların sıcaklık ortalaması 0°C nin üzerinde seyredir. Yıl içinde en sıcak ay Temmuz olup, sıcaklık ortalaması 20,8°C dir (Tablo:1). Küre Dağlarının güney eteklerinde kurulmuş olan Pınarbaşı ilçesinin yıllık ortalama yağış tutarı 430,9 mm. olup, en fazla yağışın düştüğü aylar mayıs ve haziran aylarıdır. Araştırma sahasında yağışın yıl içinde aylara dağılımına bakıldığında en az yağışın ağustos ayında düştüğü, ancak yaz döneminde düşen yağış miktarının yıllık toplam yağışlara oranının % 28 olduğu dikkati çeker. Yıllık yağış dağılımının mevsimsel oranlarına bakıldığında yağışların % 18,7 si kışın, % 34,2 si ilkbaharda, % 28 i yazın ve % 19,1 ise sonbaharda düşmektedir. Bu durumda yağışın mevsimsel dağılımına bakıldığında yağışların % 62,2 sinin ilkbahar ve yaz aylarında düştüğü görülmektedir. Bu yüzden Ilıca şelalesi en fazla ziyaretçinin geldiği yaz aylarında normal akış değerini korumakta, sadece şelalenin akım miktarında ilkbaharla birlikte görülen artış yaz döneminde normal seyrine dönmektedir.

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Ortalama Sıcaklık C°	-0,4	1,2	4,8	10,1	14,6	18,0	20,8	20,5	16,1	11,1	5,6	1,4	10,3
Ort. En Yüksek Sıcak C°	3,7	6,5	11,3	17,0	21,6	25,1	28,3	28,5	24,4	18,4	11,4	5,4	16,8
Ort. En Düşük Sıcak. C°	-3,8	-3,0	-0,3	4,0	8,1	11,0	12,9	12,8	9,4	5,7	1,4	-1,8	4,7
Ort. Güneşlenme Süresi (saat)	2,5	3,8	5,0	6,2	8,0	9,4	11,4	10,5	8,1	6,0	3,9	2,3	6,4
Ort. Yağışlı Gün Sayısı	11,8	10,2	11,6	12,4	13,6	11,0	5,4	4,8	5,7	8,1	8,6	11,2	9,5
Yıllık Ort. Yağış Miktarı kg/m²	27,2	23,2	31,3	49,0	66,9	68,3	27,5	25,1	27,1	31,8	23,4	30,1	430,9

Tablo: 1 Pınarbaşı İlçesinin Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Değerleri (1950-2015 DMİGM)

Sahanın Toprak Özellikleri:

İnceleme sahasındaki en geniş yayılışa sahip olan toprak tiplerinden, oluşumları bakımından birinci derecede iklimin etkili olduğu zonal topraklardır. Bunlar içinde en geniş yayılışa sahip olan topraklar kahverengi orman topraklarıdır. Kahverengi orman topraklarından sonra sahada ikinci derecede yer kaplayan kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır. Bu iki toprak tipi dışında sahada yayılış gösteren kırmızı- sarı podzolik toprakların yayılış alanları daha sınırlıdır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/ 18 Fall 2016

Kahverengi orman toprakları sahada birinci derecede hâkim olan ve ülkemizde genel olarak orman örtüsünün bulunduğu alanlarda gelişme gösteren, nemli- ılıman iklim bölgelerinin topraklarıdır. Bazı eserlerde intrazonal topraklar grubunda gösterilmesine rağmen (Oakes, 1958), coğrafi yayılım bakımından zonal bir karakter göstermeleri nedeniyle zonal topraklar grubunda yer alır. Bu topraklar daha çok kışın yapraklarını döken meşe, kestane, gürgen, akçaağaç ve kayın gibi yayvan yapraklı orman örtüsü altında gelişir.

Küre'nin kuzey ve güneyinden itibaren daralarak iki kola ayrılan kahverengi orman toprakları kuzeyde Cide'ye ve güneyde ise Pınarbaşı'na uzanır. Kahverengi orman toprakları, inceleme sahasında doğu- batı istikametinde uzanan Küre dağları üzerinde yayılmıştır. Yağışların kütlenin kuzey kesimlerinde fazla, güneyinde az olması buralarda gelişen orman formasyonunu da etkilemiş kuzeye açık kesimlerde nemli, güneye açık kesimlerde de kuru ormanların gelişmesine imkân vermiştir. Nemli ormanlar sahanın büyük bir kısmını kaplar ve hakim elemanları *Abies bornmuelleriana*, *Fagus*, *Quercus hartwissiana*, *Quercus petraea* dır. Kuru ormanların kapladığı alanlar daha sınırlı olup hâkim elemanlarını *Pinus nigra* ve *Pinus silvestris* oluşturur.

Sahanın Bitki Örtüsü:

İlca şelalesinin çevresinde yer alan doğal bitki örtüsü bütünüyle orman formasyonudur. Daha çok tipik Karadeniz iklim kuşağında yayılım gösteren yayvan yapraklı ağaçlardan oluşan nemli orman elemanları sahada hakim durumdadır. Daha çok yüksek alanlarda yayılım gösteren karışık orman formasyonunu Uludağ göknarı (*Abies bornmuelleriana*), doğu kayını (*Fagus orientalis*), karaçam (*Pinus nigra*) ve sarıçam (*Pinus silvestris*) türlerinden oluşan ormanlar oluşturur. Bu türler yükselti ve bakıya bağlı olarak gerek saf gerekse karışık türlerden meydana gelir. Bu hakim türlere eşlik eden diğer türler ise adi gürgen (*Carpinus betulus*), akçaağaç (*Acer trautvetteri*, *A. platanoides*, *A. campestre* ve *A. hyrcanum*) gibi elemanlardır. Bu kesim, orman altı bakımından da oldukça zengin olup belli başlı türleri orman gülü (*Rhododendron ponticum*, *R. flavum*), taflan (*Laurocerasus officinalis*), çoban püskülü (*Ilex colchica*) ve ayı üzümü (*Vaccinium arctostaphylos*) oluşturur. Bu türlerin dışında sahada geniş olarak kara kavak (*Populus nigra*) ve sapsız meşe (*Quercus petraea*) toplulukları da yer kaplarlar. Yer yer ormanların tahrip edildiği yerlerde ise seyrek olarak ahlat (*Pyrus elaeagnifolia*), armut (*Pyrus communis*), erik (*Prunus spinosa*) ve muşmula (*Mespilus germanica*) gibi diğer türler bulunur. Vadi içlerinde ise tür çeşitliliği daha da artar ve belli başlı elemanlarını ise söğüt (*Salix alba*, *S. capraea*, *S. fragilis*), kızılğaç (*Alnus glutinosa*), karaağaç (*Ulmus glabra*), Kafkas ıhlamuru (*Tilia rubra* subsp. *caucasica*), fındık (*Corylus colurna*, *C. avellana*), kayacık (*Ostrya carpinifolia*), dişbudak (*Fraxinus angustifolia*), patlangaç (*Staphylea pinnata*), papaz külâhı (*Euonymus latifolia*) ve şimşir (*Buxus sempervirens*) oluşturur. Ayrıca inceleme sahasında bulunan diğer türler ise kıvılcık (*Cornus sanguinea*, *C. mas*), geyik dikenini (*Crataegus monogyna*, *C. microphylla*), kurtbağrı (*Daphne pontica*), ateş dikenini (*Pyracantha coccinea*), derici sumacı (*Rhus coriaria*), mürver (*Sambucus nigra*) ve üvez (*Sorbus torminalis*) dir.

Sahanın Ekonomik Fayda Potansiyeli:

13.108 km² lik yüzölçümüyle Türkiye arazisinin % 1,7 sine sahip olan Kastamonu ili Batı Karadeniz bölümünde yer alır. Ortalama yükseltisi 775 m olan ilin Karadeniz'e olan sahil uzunluğu ise 170 km dir. Genellikle genç kıvrımlardan müteşekkil arızalı bir topografyaya sahip olan ilin % 56 sı ormanlık alanlardan meydana gelmektedir. Zengin orman varlığının yanında Kastamonu ili jeolojik yapı özelliklerine bağlı olarak ekoturizm için oldukça zengin bir rezerv sahiptir. Kastamonu ilinin topografik yapısı, yükseltisi, zamanla yaşanan ağır kış şartları, tarım yapılabilir arazinin darlığı gibi olumsuz doğal koşulların varlığı ilk bakışta bir dezavantaj olarak değerlendirilmektedir. Bütün bu doğal oluşuklara doğa turizmi açısından bakıldığında, bu dezavantaj olarak algılanan koşulların zamanla başlı başına bir avantaj olduğu ve üzerinde yer aldığı sahaya farklılık kazandırdığı

görülmektedir. Kastamonu ili de Türkiye’de doğa turizmi adına en şanslı illerden biri olarak dikkati çekmektedir. Bir taraftan tür bakımından oldukça zengin doğal orman varlığı, diğer taraftan kırsal turizmi için elverişli sahaların varlığı, doğa yürüyüşü için çok elverişli topografyanın bulunması, sürekli avı adına gerekli potansiyelin varlığı ili diğer illerimizden farklı kılmaktadır. Ayrıca Kastamonu ilinde bulunan doğal oluşuklardan kanyonlar, mağaralar ve manzara turizmi için önemli varlıklardan kabul edilen şelalelerin varlığı ile ayrı bir önem kazandırmaktadır.

Yöre ekonomisi anlamında değer kazandıran doğal varlıklardan biri de Ilıca şelalesidir. Henüz arzu edilen nitelikte olmamasına rağmen ulaşım bakımından elverişli bir konumda yer alması, etrafındaki doğal varlıkların bozulmadan muhafaza edilmesi, yakın alanlardaki yerleşmelerde yaşayan halkın geleneksel yaşam tarzını aynen koruyor olması, eski Türk mesken tipinin halen yaşatılıyor olması, şelalenin çevresinde bulunan orman varlığının adeta tropik bir flora ortamı izlenimi verecek nitelikte olması Ilıca şelalesine ayrı bir değer kazandırmaktadır.

Araştırma sahasında Ilıca şelalesinin dışında bulunan doğal varlıklar sahanın ekonomik değerini fazlasıyla artırmakta, doğa turizmi için ideal bir sahanın ortaya çıkışına zemin oluşturmaktadır. Ilıca şelalesinin yanında sahada Küre Dağları Milli Parkını bulunması, Türkiye’nin 2. Büyük kanyonu olarak bilinen Valla kanyonunun yer alması, Çatak ve Horma kanyonlarının varlığı, Ilgarini mağarası gibi doğal olup, ilkbahar yerleşmelerinin izlerini de bünyesinde barındıran bir doğal mağaranın varlığı sahaya apayrı bir önem kazandırmaktadır.

Sonuç ve Öneriler:

Kastamonu ili Pınarbaşı ilçesinin Ilıca köyünde bulunan ve aynı adla bilinen Ilıca şelalesi bu güne kadar doğa meraklıları birçok amatör araştırmacının uğrağı olmuş, gezi ve seyahat notları şeklinde tanıtıcı yazılar yazılmıştır. Bilimsel anlamda şelalenin tanıtılması ilk defa bir ‘‘Bilimsel Araştırma Projesi’’ olarak tarafımızdan hazırlanmış ve gerekli çalışmalar program dâhilinde gerçekleştirilmiştir. Ülkemizin doğal varlıklarını tanıtmayı, literatüre kazandırmayı ve sonuçta ülke adına ekonomik faydaya dönüştürmeyi hedefleyen bu çalışma sonucunda Ilıca şelalesinin oluşumu, yakın çevresinin sahip olduğu özellikler ayrıntılı bir biçimde ortaya konulmasıyla birlikte gerek şelalenin, gerekse sahada bulunan doğal varlıkların değerlendirilmesinin sahaya birçok yarar sağlayacağı kanaati oluşmuştur. Ancak bu tür alanların ekonomik anlamda kullanılmaları zaman zaman önemli ekolojik bozulmaya neden olmaktadır. Bütüncül bir planlama ile ele alınmadan yapılacak bir düzenleme doğal kaynaklar üzerinde olumsuz etkiler yapabilmektedir. Bundan sonra yapılacak, tanıtım, düzenleme, altyapı ve üst yapı yatırımları sırasında ekolojik miras, jeomorfolojik miras endişesi taşınarak, sürdürülebilirlik de göz önünde bulundurulmalıdır (Bulut, 2010:13). Sahanın sahip olduğu doğal harikaların potansiyelleri paralelinde ekonomik faydaya dönüşebilmesi için başlıca yapılması gereken çalışmalar:

- k) Şelale ve yakın çevresi Küre Dağları Milli Parkı kapsamına alınmalı, jeolojik ve hidrolojik mirasa dâhil edilmesi sağlanmalıdır.
- l) Ilıca şelalesine ulaşımın çok da zor olmamasına rağmen ulaşımın daha düzgün ve kolay sağlanabilmesi için gerekli çalışmaların yapılması, toprak yolların en kısa zamanda asfalt yola dönüştürülmesi gerekmektedir.
- m) Özellikle bir proje dâhilinde yürütülen kanyonları şelaleye bağlayan yürüyüş parkurlarının en kısa zamanda tamamlanması sağlanmalıdır.
- n) Konaklama adına var olan tesislerin kapasitesinin artırılması, sunulan hizmet kalitesinin yanında geleneksel değerlerin kullanılmasının yaygınlaştırılması mutlaka sağlanmalıdır.

- o) Çevrede yapılacak çalışmalarda doğal doku kesinlikle bozulmamalı, floradan malzeme temini yasaklanmalıdır.
- p) Çevrede doğal olarak yaşama imkânına sahip olan yaban hayatı koruma altına alınmalı, yörede tüm zamanlarda avlanma yasağı uygulanmalıdır.
- q) Şelalenin tanıtımının çok yönlü olarak yapılması sağlanmalı, tur operatörleri sahanın sahip olduğu doğal harikalar adına mutlaka yeterli düzeyde sürekli olarak bilgilendirilmelidir.
- r) Şelaleye giden Devlet Karayollarında tanıtıcı işaret ve levhalar bulundurulmalı, çevre illerde bulunan İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin tanıtıcı broşürlerinde şelale hakkında bilgilere yer verilmelidir.
- s) Şelaleyi konu alan hediyelik eşya üretimi teşvik edilmeli, yerel ve ulusal basında şelalenin tanıtımına özellikle yerel yönetimler her türlü desteği sağlamalıdır.
- t) Şelalenin girişi kontrollü olmalı ve ziyaretçilerden sembolik de olsa ücret alınarak şelale ve yakın sahanın bakım ve kontrolü adına bir kaynak oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Bulut, İ. (2010) Aybastı (Ordu) Şelale ve Çağlayanları. İ.Ü. Edebiyat Fak. Coğ. Bölümü Coğrafya Dergisi Sayı: 20 S:1-14 İstanbul
- Doğaner, S. (2001) Türkiye Turizm Coğrafyası. Çantay Kitabevi İstanbul.
- İl Çevre ve Orman Md lüğü (2010) Kastamonu İli 2009 Yılı İl Çevre Durum Raporu Kastamonu.
- Kaya, B. Şimşek, M. Ve Akış, A. (2015) Altınbeşik Mağarası Milli Parkının (İbradı-Antalya) Fiziki Coğrafya Özellikleri ve Ekoturizm Potansiyeli. Turkish Studies Volum: 10 Issue: 2 Ankara.
- Ketin, İ. (1962) 1/500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Sinop Paftası. MTA Yayınları Ankara.
- Koday, Z. Demir, M. (2011) Keklik Şelalesi (Sarıkamış/Kars) Doğal Çevre Özellikleri ve Beşeri Ekonomik Özellikleri. Ata. Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt: 2 Sayı: 15 Erzurum.
- Komisyon, (1972) Batı Karadeniz Toprakları. Köy İşleri Bakanlığı Yayınları No: 189 Ankara.
- Oakes, H. (1958) Türkiye Toprakları. Ankara
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2014) Kastamonu Gelişim Raporu Ankara.
- Öztürk, S. (2005) Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkının Rekreatyonel Kaynak Değerlerinin İncelenmesi. SDÜ Orman Fak. Dergisi Seri: A Sayı: 2 s, 138-148 Isparta.
- Şengün, M. Ve diğerleri (1990) Kastamonu Yöresinin Jeolojisi ve Paleotetis'in Evrimine İlişkin Jeolojik Sınırlamalar. Türkiye Jeoloji Bülteni Cilt: 33 s.1-16 Ankara.
- Yüksek, Ö. (1997) Atlas Dergisi Aylık Gezi Dergisi Sayı: 50 Sayfa: 97-112 Ankara

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Çoban, A. & Aydınözü, D. (2016). “Ilıca Şelalesi (Kastamonu-Pınarbaşı) / Ilıca Waterfall (Kastamonu-Pınarbaşı)”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/18 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9955>, p. 43-56.